

På billedet ses den olympiske flamme ude foran det olympiske stadion Fischt. Der ses her en stærk reference til det russiske rumprogram, da det både ligner en rumraket og henviser til den populære russiske raketvidenskabsmand og pioner inden for rumforskning Konstantin Tsiolkovski. Foto: Pixabay.com

Åbningsceremonien ved OL i Sotji 2014

STANIS ELSBORG

Mellem den 7.-23. februar og den 7.-16. marts 2014 blev henholdsvis de olympiske og paralympiske vinterlege afholdt ved den russiske by Sotji. Denne artikel ser nærmere på, hvilke politiske og nationale budskaber, der blev fremført i den pompøse åbningsceremoni ved OL i 2014 på det 40.000 sæders store olympiske stadion Fisht, samt hvorledes disse budskaber fortolkes.

STANIS ELSBORG

Adjunkt i idræt og historie, Gammel Hellerup Gymnasium,
Gæsteforelæser ved Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet
staniselsborg@hotmail.com

68

STANIS ELSBORG

INDLEDNING

Efter Sovjetunionens sammenbrud i 1991 befandt Rusland sig i en identitetsmæssig krise, og der udviklede sig et nyt rum for dannelsen af en national identitet (Evans, 2008, s. 899). Den nye leder, Boris Jeltsin, formåede ikke i 1990'erne at samle nationen og bidrage afgørende til skabelsen af en ny kollektiv identitet. Et identitetsmæssigt tomrum var derfor efterladt for den følgende præsident, Vladimir Putin, hvorfor dannelsen af nye nationale fortællinger har spillet en stor rolle siden magtovertagelsen i 1999 (Liñán, 2010, s. 167–168). Centralt i Putins forsøg på at udvikle nye former for national identitet er eliteidrætten, hvor Rusland under Putins lederskab er blevet det land i verden, der arrangerer flest sportslige mega-events. Her forsøger Putin og den russiske statsmagt at skabe nationalt sammenhold og opnå goodwill fra det internationale samfund ved hjælp af sportsbegivenheder som VM i atletik i 2013, Vinter-OL i 2014, Formel 1 fra 2014-2020, VM i judo i 2014, VM i skak i 2014, VM i svømning i 2015, VM i taekwondo i 2015, VM i kvindeskak 2015, EM for hold i badminton i 2016, VM i ishockey i 2016, samt VM i fodbold i 2018. Ønsket om at skabe samlingskraft indadtil samt goodwill udadtil modvirkes dog i høj grad af Putins brug af ”hård magt” ikke mindst over for Ukraine (Bonde, 2016, s. 16).

Vinter-OL i 2014 var Putins hidtil største prestigeprojekt, og blev set som en ideel mulighed for at fremvise Rusland for omverdenen som en økonomisk stormagt og en vigtig aktør i internationale relationer (Müller, 2015, s. 629). Sportsbegivenheden skulle være symbolet på hans mange år ved magten, samt en symbolsk fremstilling af russisk entreprenørånd, organisationsevne og modernisering (Bonde, 2014, s. 14). Før man fik tildelt det olympiske værtskab var byens infrastruktur ringe og substantielle sportsfaciliteter nærmest ikke eksisterende. Aldrig før har en kommende olympisk by krævet så stor udvikling og transformering. Vinter-OL i 2014 blev det dyreste nogensinde i den olympiske bevægelses historie. I følge professor, ved University of Zurich, Martin Müller (2015) endte det olympiske projekt med at koste hele 55 milliarder dollars, hvilket er mere end 4,5 gange så meget som

det oprindelige budget på 12 milliarder dollars (s. 628).

Muligheden for at projicere et omhyggeligt udformet image er et vigtigt element i værtskabet for en mega-event som OL. Ifølge professor Scarlett Cornelissen (2010) har de såkaldte *BRIKS*-lande, Brasilien, Rusland, Indien, Kina og Sydafrika en fælles dagsorden i at afholde mega-events. Her handler det om at fremvise landenes økonomiske kræfter og udnytte mega-events til at øge landets soft power (s. 3008). Et andet eksempel er ørkenstaten Qatar, der ligesom Rusland udnytter de mange sportsbegivenheder som led i en international og national fortælling. Qatar har i de seneste to årtier været vært for en lang række sportsbegivenheder, der kulminerer med VM i fodbold i 2022, ligesom de har budt på værtskabet for de olympiske lege i 2016 og 2020 - dog uden held (Reiche, 2014). Der ses altså en stigende tendens til, at økonomiske stærke nationer byder på flere og flere store sportsbegivenheder og nationale ledere ser sportsbegivenhederne og i særdeleshed OL som en overvejende politisk platform, der tjener til at vise et positivt image af dem og deres land til den brede offentlighed (Bonde, 2016, s. 1). Særligt interessant er åbningsceremonien, der giver værtslandet en unik mulighed til at fremme et positivt image af landet, og denne artikel vil se nærmere på nogle af de politiske og nationale budskaber, der kunne tydes i åbningsceremonien i Sotji i 2014.

TEORETISK INSPIRATION OG METODE

Denne artikel er teoretisk inspireret af politolog Joseph Nyes begreb soft power. Begrebet defineres som en stats evne til, at påvirke andre til at opnå de resultater man ønsker, gennem tiltrækning snarere end ved tvang eller økonomiske repressalier. Denne tiltrækning kan ske gennem tre ressourcer; dets kultur, politiske værdier og udenrigspolitik (Nye, 2008, s. 1). Sportslige mega-events giver de nationale regeringer unikke muligheder for at øge deres soft power gennem især kulturel fremvisning på globalt tv, som tiltrækker det udenlandske publikum og forstærker det nationale tilhørsforhold (Cho, 2009; Gorokhov, 2015).

I en tid præget af globalisering er det af stor betydning at forstå, hvordan sportsbegivenheder kan være med til at formidle og konstituere en national identitet (Cho, 2009, s. 348). I artiklen forstås national identitet som en sammenhængskraft og et tilhørsforhold til nationen (Feldbæk, 1991, s. 12). Til at belyse den nationale identitet, som den russiske statsmagt forsøgte at projicere gennem åbningsceremonien, benyttes Benedict Andersons (2006) teori om ”*forestillede fællesskaber*”. Her forbindes hvert medlem af nationen gennem en forestillet kultur, historie og slægtskab, og bevidstheden om denne skaber fællesskabet. Nationen og den nationale identitet beskrives som forestillet, da borgerne i selv den mindste nation aldrig vil kende alle medborgere, møde dem, eller endda høre om dem. Alligevel vil alle nationens borgere i et eller andet omfang have en forestilling om et delt fæl-

lesskab (s. 6). Historiker Eric Hobsbawm hævder, at det forestillede fællesskab ofte kommer mest tydeligt til udtryk ved sportsbegivenheder (Hobsbawm, 2012b, s. 143), og tilføjer at symboler som flag, billeder, ceremonier og musik spiller en stor rolle for folks bevidsthed om nationalt tilhørsforhold (Hobsbawm, 2012a, s. 12). Således vil en analyse af åbningsceremonien ved Vinter-OL i Sotji 2014 bidrage til en forståelse af, hvilken national identitet den russiske statsmagt forsøger at skabe for nutidens Rusland.

Artiklen er ligeledes inspireret af semiologien, hvilket vil sige ”læren om tegnene” (Jørgensen, 1994, s. 9). Semiotisk analyse kan bruges til at analysere tegnenes brug og betydning i for eksempel sprog, billeder og handlinger. Inden for semiotisk teori findes socialsemiotikken, der er særligt relevant for denne artikels analyse. Socialsemiotikken er en socialt forankret teori, hvor der foregår en konkret betydningsdannelse af tegnene reguleret af den situationsafhængige kontekst (Hodge & Kress, 1988, s. 20), og åbner således op for intenderede politiske og nationale budskaber.

Artiklen er skrevet med udgangspunkt i mit speciale fra 2015, som jeg udarbejdede med cand. scient. Andreas Juul Jeppesen. Det empiriske grundlag består af åbnings- og afslutningsceremonien ved OL i Sotji, samt begge ceremoniers medieguide. Herudfra ses der nærmere på soft power elementer og hvilken national identitet den russiske statsmagt forsøger at projicere.

ÅBNINGSCEREMONIEN 2014

Åbningsceremonien ved OL er naturligvis kun en af flere muligheder for værtsnationen til at skabe international goodwill igennem et OL-arrangement. Lige så vigtig er fakkelryten og nationernes medaljekamp, hvor Rusland ved OL i 2014 udmærkede sig med 33 medaljer, heraf 13 af guld, som kulminerede på den sidste konkurrencedag, da det vandt både guld, sølv og bronzemedaljer i mændenes 50 km langrend. Til historien hører dog, at Ruslands enorme investeringer i elitesport og de mange medaljer ved OL i 2014 skal ses i lyset af de nylige afsløringer fra det internationale antidopingagentur, WADA, om et omfattende statsorganiseret dopingprogram i Rusland i årene 2011 til 2015 (Hestbech, 2016).

Åbningsceremonien til Vinter-OL i Sotji fandt sted den 7. februar 2014 på det olympiske stadion Fisht, formet som de berømte Fabergé-æg fremstillet til den russiske zarfamilie. Åbningsceremonien blev fortalt gennem en ung pige ved navn Lubov, der på russisk betyder kærlighed. I en indledende videosekvens blev seerne præsenteret for det kyrilliske alfabet, hvor Lubov vises under bogstavet ”Б”, og som pige klædt i hvidt, blev hun et symbol på uskyld, og repræsenterede, ifølge den officielle Media Guide (2014a), ligeledes Ruslands feminine sjæl. Hun var den ”røde tråd”, og valget af Lubov signalerede først og fremmest, at Rusland vil ses som en

blid og kærlig nation – soft power i sin mest bløde udformning (Bonde, 2016, s. 6).

Grundlæggende fokuserede åbningsceremonien i 2014 på Ruslands fortid og nutid, nationens bidrag til verdenssamfundet, herunder specielt dets rumprogram, samt en stærk hyldest af Putin.

Det kyrilliske alfabet

Under videoindslaget med det kyrilliske alfabet præsenteredes der ved hvert bogstav en russisk historisk personlighed, opfindelse eller landets mangfoldige natur. Disse temaer var også gennemgående i de kunstneriske indslag i åbningsceremonien. TV-seerne og publikum blev fx præsenteret for Pjotr Ilitj Tjajkovskij, russisk nationalromantisk komponist, kemikeren Dmitrij Mendelejev, opfinder af det periodiske system, zaren Peter Den Store og naturområder som Uralbjergene, Bajkalsøen og Kamchatka-halvøen.

Indslaget fremviste både russisk kunst og teknologi. Denne dikotomi illustrerede et ønske om at appellere til både den zaristiske og sovjetiske æra, der var kendetegnende for videosekvensen, som ikke indeholdt historiske personligheder eller verdenshistoriske bidrag til samfundet efter Sovjetunionens sammenbrud i 1991. Nedenstående illustrerer med hvilke personligheder og opfindelser som henholdsvis den zaristiske og sovjetiske æra blev mindet.

ZARISTISKE ÆRA	SOVJETISKE ÆRA
ABC (det russiske alfabet)	Gagarin (kosmonaut)
Gzhel (en særlig russisk stil for keramik)	Hedgehog in the Fog (animationsfilm)
Dostojevskij (russisk forfatter)	Zhukovskij (videnskabsmand og matematiker)
Katharina den Store (Kejserinde, 1762-1796)	Lunokhod (sovjetisk rumfartøj)
Tjajkovskij (russisk komponist)	Nabokov (forfatter og litteraturprofessor)
Kandinskij (russisk maler og kunstteoretiker)	Den Internationale rumstation (ISS)
Malevitj (avantgardekunstner)	Sputnik-1 (rum-satellit)
Det periodiske system	Fjernsynet
Diaghilevs russiske ballet	Chagall* (maler)
Tsiolkovskij (raket- og rumforsker)	Shchusev* (arkitekt)
Tjekhov (forfatter)	Eisenstein* (teater- og filminstruktør)
Pusjkin (forfatter)	
Faldskærmen	
Tolstoy (forfatter og politisk tænkner)	

Tabel 1 - zaristiske og sovjetiske personligheder og opfindelser i indslaget om det kyrilliske alfabet.
* født i den zaristiske æra, men levede det meste af sit liv under sovjettiden.

Videosekvensen var i sin essens en illustration af russiske nationalsymboler. Der kan argumenteres for, at den medførte en øget grad af nationalkulturel hukommelse hos nutidens seere, hvor de blev påvirket til at huske og mindes de historiske personligheder og bidrag fra den zaristiske og sovjetiske æra, som den russiske statsmagt valgte at fremhæve.

To versioner

Traditionelt er der i den olympiske åbningsceremoni et indslag, hvor de fem olympiske ringe præsenteres. I 2014 løb dette indslag efterfølgende med det meste af opmærksomheden internationalt, da det her blev kendt, at der var tale om to versioner af åbningsceremonien – en til de internationale seere og en til de russiske seere. I den internationale version foldede kun fire af de fem olympiske ringe sig ud og det kom hurtigt frem, at man i den russiske version havde klippet direkte over til optagelsen af generalprøven (Dockterman, 2014), hvorfor de russiske seere ikke fik indblik i denne fadæse. Sekvensen med OL-ringene var det tydeligste eksempel på forskelligheder og censur i ceremonien. Dog tyder det på, at TV-producerne ikke har været helt opmærksomme, da de i et kort øjeblik viste vicepremierminister Dmitrij Medvedev sidde og sove lige før OL officielt blev åbnet. Senere hen var det også kun den internationale version af afslutningsceremonien, der viste Putin snakke under nationalmelodien. Værtsnationen viste dog stor selvironi, da de i afslutningsceremonien genskabte kikset fra åbningsceremonien, hvor den femte af de olympiske ringe ikke foldede sig ud. Denne gang udfoldede en menneskeskabt femte ring sig dog til sidst (Elsborg & Jeppesen, 2015, s. 65-66).

Under landenes indmarch var der ligeledes forskel i de to versioner. I den internationale version fokuseredes der stort set kun på atleterne, hvorimod den russiske version i langt højere grad havde fokus på både det russiske flag, publikum og ikke mindst Putin. Under Ruslands indmarch blev Putin vist ti gange i den russiske version mod fire gange i den internationale. Ligeledes var der en forskel under den russisk nationalmelodi og hejsningen af det russiske nationalflag, hvor den internationale version overvejende fokuserede på koret, imens den russiske version ikke viste et eneste billede af koret, men i stedet fokuserede på Putin, det syngende publikum med hånden på hjertet og kosmonauterne, der til lejligheden var udvalgt til at hejse flaget. Et klart billede på, at man ønskede at frembringe nationale stoltheder i form af kosmonauterne og en samlet nationalfølelse i form af publikum og flaget under ledelse af Putin, der i portrættingen fra alle sider hele tiden var manden i centrum i den russiske version. Putin var overvejende mere i fokus i den russiske version, hvor han blev vist hele 40 gange mod kun 16 gange i den internationale version, som et symbol ikke kun på den store dyrkelse af Putin i Rusland, men også som et symbol på, at det var Putin, der fik OL til Rusland (Elsborg & Jeppesen, 2015, s. 65). Det er dog ikke første gang i den olympiske historie,

at der har været tale om to forskellige versioner af åbningsceremonien. Anne Zoëga Olsen viste i sit speciale fra 2010, at der ved OL i Beijing 2008 var tale om en dansk og kinesisk transmission af åbningsceremonien. Olesen (2010) kunne gennem sin analyse af den danske version konkludere, at den kinesiske statsmagt forsøgte at fremhæve Kina som en harmonisk, stabil og fredelig stormagt, som skulle forbedre Kinas image internationalt. Hun konkluderer samtidig, at man ser den samme form for kulturpropaganda i den kinesiske version, men at denne version i højere grad var designet til at 1) være opdragende gennem den kinesiske filosof Konfutses analekter omhandlende undervisning, læring og viden, samt korrekt opførelse, harmoni og tolerance over for andre; 2) at skabe sammenhold og nationalfølelse hos den kinesiske befolkning; 3) legitimere Kinas Kommunistiske Partis ledelse ved at filme på højtstående politiske ledere ca. 75 gange, hvor særligt den daværende kinesiske præsident Hu Jintao vises 23 gange i den kinesiske version i modsætning til kun 7 gange i den danske version (s. 81-83).

Fraværende statsledere

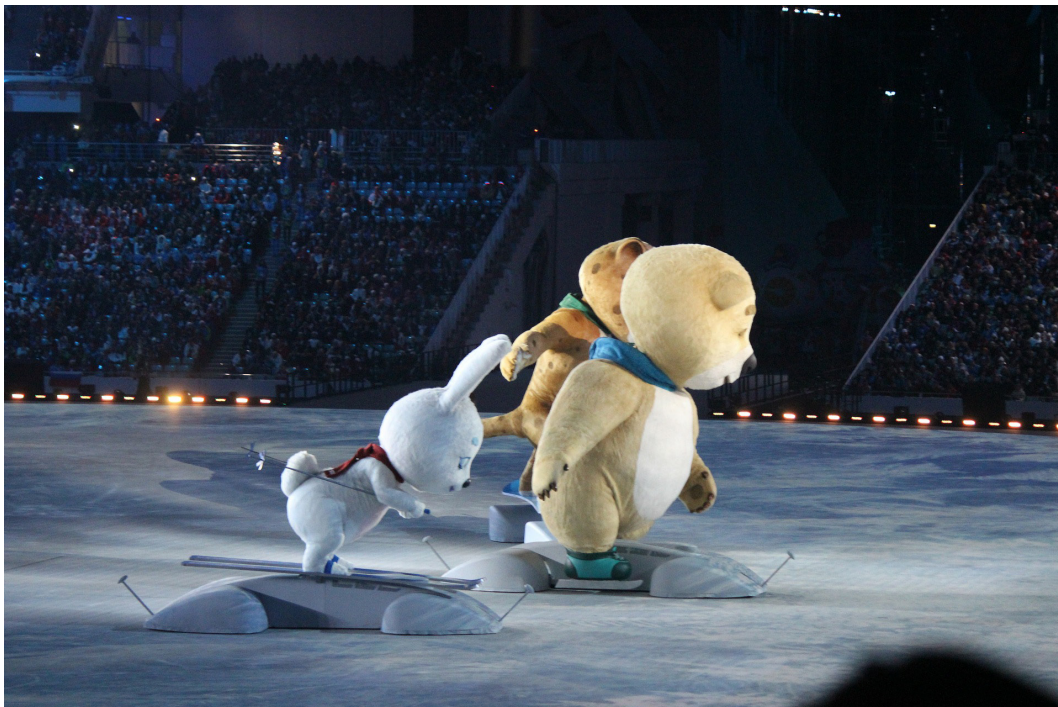
Med hensyn til internationale statsledere, er det ekstremt vigtigt for ethvert olympisk værtsland, at de øverste repræsentanter for de førende nationer er til stede på tribunerne, hvor de bliver vist i TV under landenes respektive indmarch. Det er et uomtvisteligt tegn på soft power, og viser tydeligt de olympiske leges yderst politiske karakter. Ved OL i Beijing i 2008 var der deltagelse fra højeste niveau med tilstedeværelse af eksempelvis George Bush, Vladimir Putin og Nicolas Sarkozy (Bonde, 2016, s. 10). Til åbningsceremonien i 2014 valgte markante statsledere som Barrack Obama, Angela Merkel, Françoise Hollande og David Cameron at blive væk i et signal om utilfredsheden med Ruslands restriktive lov mod homoseksuelle, underskrevet af Putin i juni 2013. Putins lov kom på et tidspunkt, hvor flere lande, især Storbritannien og USA, udvidede deres rettigheder for homoseksuelle, herunder retten til at gifte sig (Arnold & Foxall, 2014, s. 4).

Putin bagatelliserede kort før OL diskriminationen af homoseksuelle, hvor han udtrykte, at homoseksuelle atleter og besøgende ikke ville blive udsat for chikane ved OL så længe de lod deres (russiske) børn være i fred (Smith-Spark & Robertson, 2014). I en stærk respons til både den russiske lov og Putins udtalelser valgte Obama demonstrativt at sende en amerikansk delegation bestående af tre homoseksuelle atleter: tennisstjernen Billie Jean King, den olympiske medaljevinder i ishockey Caitlin Cahow og kunstsportløber Brian Boitano (Domi, 2014). Dog var både Kinas præsident, Xi Jinping, og Japans premiereminister, Shinzo Abe, tilstede. Det tætte bånd mellem Kina og Rusland blev yderligere illustreret ved det noget større fokus på Xi Jinping i den russiske version af åbningsceremonien, hvor han blev vist 9 gange mod kun 2 i den internationale version – et bånd der blev slået yderligere fast under den kinesiske indmarch, hvor de kinesiske atleter som de eneste sammen med Japan bar både deres eget og det russiske flag.

Elitesport og rumpolitik

To af de helt store politiske temaer under åbningsceremonien i 2014 var en tilbagevenden til den sovjetiske satsning på elitesport og rumpolitik. Allerede under overleveringsceremonien i Vancouver 2010 var der fokus på temaerne. Her så man et videoindslag, hvor en russisk kosmonaut triller en kugle gennem et islandskab, der efterfølgende åbner op for opbygningen af Moskva i et storslået islandskab med Kaukasusbjergene i baggrunden. I indslaget vises en dansende ballerina på et flyvende snowboard med stjernehimlen og månen i baggrunden. Det var det første tydelige billede på at indtegne sporten i en både kulturel, historisk og politisk kontekst, da den russiske ballet blev fremhævet og ophøjet i en direkte hentydning til den første kvinde i rummet, Valentina Tereshkova, og den genetablerede russiske ambition om at sende kosmonauter til månen.

Forud for OL var den olympiske fakkelt således også for første gang en tur i det ydre rum ved hjælp af en russisk Soyuz 37 rumraket, som et tegn på Putins ambition om at fastholde rollen som stormagt i rummet. Faklens tur i det ydre rum og ophold på ISS blev transmitteret på storskærme under åbningsceremonien, hvor man så de russiske kosmonauter Oleg Kotov og Sergey Ryazanskiy tage den olympiske fakkelt på en rumvandring uden for ISS. Hertil kommer, at der under åbningsceremonien var en helt særlig hyldest til Jurij Gagarin, der i 1961 blev det første menneske i kredsløb om jorden. Gagarin blev ligeledes vist under det kyrilli-

Her ses de tre olympiske maskotter: Isbjørnen, en atletisk og banebrydende videnskabsmand, Haren, en skøjteløber, topstudent med en stor sangstemme og et særligt beskytteen og Leoparden, en dygtig klatrer, snowboardløber og fredsbeskytter – en afspejling af præsident Vladimir Putin. Foto: Pixabay.com

ske alfabet, hvor der også var en hyldest til andre dele af det russiske rumprogram, såsom Sputnik 1, den første satellit i kredsløb om jorden i 1957, Lunokhod, det sovjetiske månekøretøj, ISS, samt Tsiolkovskij, raketvidenskabsmand og pioner inden for rumforskning.

Sovjetunionens satsning på elitesport og rumteknologi blev tydeligst illustreret i den sidste halvdel af åbningsceremonien, der fokuserede på efterkrigstidens sovjetiske samfund. Under indslaget ”Moskva/The Dream” fløj kæmpemæssige delelementer af ”Arbejderen og Kolkhos-kvinden”, herunder hammer og segl, gennem luften og på scenens midte samlede en stor flok sovjetiske kosmonauter sig. De bar på sovjetidens store Vostok-rumraket, der er kendt for at have sendt Gagarin på verdenshistoriens første rumrejse, hvilket samtidig stod skrevet på gulvet: ”*First man in space*” efterfulgt af Гагарин – Gagarins navn på kyrillisk. Kosmonauterne blev herefter afløst af et hav af olympiske atleter, der i ren paradekørsel kørte over scenen på røde motorcykler i en henvisning til OL i Moskva i 1980, mens den sovjetiske OL-melodi fra 1980 ”Olimpiade”, komponeret af den berømte komponist Tõnis Mägi, fyldte lydbilledet (Elsborg & Jeppesen, 2016, s. 102). Endnu mere direkte blev Valentina Tereshkova mindet, da hun var blandt de otte flagbærere af det olympiske flag, herunder fem kosmonauter. I afslutningsceremonien i 2014 var der også stærke henvisninger til Gagarin og Tereshkova, da navnene på to af ceremoniens hovedroller var opkaldt efter de to russiske legender (Media Guide, 2014b, s. 22). De mange henvisninger til elitesport og rumpolitik er et tegn på de to temaers nye position som Putins markører for en ny national storhed.

Peter den Store

Allerede under videoindslaget med det kyrilliske alfabet var der en hyldest til Peter den Store, der blev portrætteret i et imperialistisk skær under bogstavet ”И” og ordene ”*Russian Empire*”. Med sin flåde i baggrunden symboliseres den imperialistiske zars første store militære krigssejr over Tyrkiet i 1696, der gav russerne adgang til Sortehavet.

Peter den Store fik endnu mere TV-tid senere i åbningsceremonien, hvor der var dedikeret et særskilt afsnit på 4 minutter og 34 sekunder, og som i den officielle medieguide indledes med en beskrivelse af Peter den Store: i slutningen af det 17. århundrede udvidede Peter den Store det russiske imperium og reformerede nationen med moderne videnskab, herunder et opdateret alfabet, den første russiske avis og byen Sankt Petersborg. Ydermere sejlede han over Østersøen for at åbne Rusland til resten af Europa (Media Guide, 2014a, s. 38).

Åbningsceremonien forsøger i tråd med skildringen af Peter den Stores gennemgribende ændringer af Rusland at benytte sig af højteknologi. I indslaget ankommer zaren på en computeranimeret flåde henover stadiongulvet, der er omformet til Sortehavet. Flåden bliver efterfulgt af en kæmpe skygge af rytterstatuen af

Peter den Store i Sankt Petersborg, og et stort militærkor, der marcherer forbi de store bygningsværker op gennem et computeranimeret Sankt Petersborg på stadiongulvet. Militærkoret giver en illusion af at bære våben og musikinstrumenter, men er i virkeligheden tomhændet. Militærkoret står linet op mens kanoner højlydt affyres. Putin og arrangørerne var i åbningsceremonien meget optaget af at vise et moderne og højteknologisk Rusland – et Rusland der dog er alt andet end højteknologisk og er meget afhængig af sine olie- og gasressourcer (Bonde, 2016, s. 6). Med Putins efterfølgende aktivistiske udenrigspolitik i Ukraine og Syrien er det blevet mere og mere nærliggende at se det kunstneriske afsnit med zaren Peter den Store som et udtryk for Putins militære ekspansionspolitik.

Det nye Rusland og den lille pige kaldet kærlighed

Det er ikke tilfældigt, at man lige netop valgte at fremhæve den imperialistiske zar Peter den Store, i hvem Putin hellere vil afspejle sig (Goscilo, 2013, s. 14) frem for den senere despotiske statsleder, Lenin, og hans efterfølger, Stalin, og hans barbariske undertrykkelsespolitik og masseudryddelse (Kuromiya, 2007, s. 1-2). I denne henseende er Putin ikke inspireret af Peter den Stores orientering mod Vesten, men snarere af hans forsøg på at sikre grænserne og udvide Ruslands indflydelse (Bonde, 2016, s. 8).

Stalin var da også visuelt fraværende i indslaget ”Moskva/The Dream”. Rusland og hovedstaden, Moskva, blev nærmest afbildet som et forbrugerparadis og en reguleret velfærdsstat (Ibid. s. 7), og der var naturligvis ingen henvisning til tiden under Stalin, planøkonomien eller tvangskollektiveringen. Der var dog en henvisning til Stalin, idet Moskvas store skyskrabere ”De Syv Søstre”, også kendt som Stalins syv søstre skyder op omkring Den Røde Plads. Samtidig stod der på gulvet skrevet ”*Thank you motherland for our happy childhood.*”, der er en lettere omskrivning af det velkendte sovjetiske propagandamotto: ”*Thank You Dear Comrade Stalin for a Happy Childhood!*” (Kelly, 2005, s. 207).

Desuden præsenteredes seerne for en kæmpemæssig udgave af den kommunistiske skulptur ”Arbejderen og Kolkhoz-kvinden” fra 1937, en tydelig reference til det sovjetiske samfunds idealer. Et tilbageblik til tvangskollektivering under planøkonomien, der dog fik alvorlige økonomiske konsekvenser for Sovjetunionen på den lange bane, ligesom tvangskollektivering fra flere kanter er blevet kritiseret for at være befolkningskrænkende i sin opbygning (Kuromiya, 2007, s. 1-3). Stilarten for statuen, der bærer symbolerne hammer og segl, er kendetegnet ved en glorificering af kommunistiske værdier (Korin, 1971, s. 95). Hammer og segl er de to vigtigste symboler på den socialistiske tid og afspejler billedet på sammenhængen mellem både industri og landbrug samt mand og kvinde. Symbolerne blev benyttet under hele den sovjetiske tid i stort set alle sammenhænge, herunder også i nationalflaget (Wharton, 2005). Det er bemærkelsesværdigt, at hammer og segl

optræder 12 gange i den russiske version og kun 7 gange i den internationale version af åbningsceremonien, hvilket indikerer at symbolerne var vigtigere at fremhæve nationalt end internationalt.

Putin har gennem begge sine præsidentperioder været klar i retorikken omkring sovjettiden og Ruslands tidligere storhed blandt andet eksemplificeret i Putins årlige tale til befolkningen i 2005, hvor Putin kaldte Sovjetunionens sammenbrud for en stor geopolitisk katastrofe (Putin, 2005).

Hen mod slutningen af indslaget ”Moskva/The Dream” hyldes det traditionelle familiebillede med ægteskabet mellem mand og kvinde. Forældre og barnevogne hædres i en ære til fremtiden, hvor samtlige artister dannede en cirkel rundt om barnevognene, imens scenegulvet fyldtes med ordet ”børn”. Scenen sendte dermed et direkte modsvar til Vestens problematisering af homoseksuelles rettigheder i Rusland. Den generelle stigning i fødselstal og befordringen af den traditionelle familie er centrale elementer i Putins nuværende politik (Bullough, 2013), og bliver symbolsk repræsenteret gennem barnevognene.

Indslaget ”Moskva/The Dream” afsluttes af hovedpersonen Lubov, der i et meget omdiskuteret øjeblik står med en rød ballon i hånden på en blå jordklode iført hvid kjole. Ballonen, kjolen og jordkloden dannede dermed det russiske flag, inden Lubov gav slip på den røde ballon, der svævede mod himlen. Den umiddelbare analyse efter åbningsceremonien i de fleste vestlige medier pegede på, at Lubovs frigivelse af den røde ballon skulle ses som et endegyldigt farvel til den sovjetiske æra og kommunismen (Loiko 2014, Poniewozik 2014, Taylor 2014). Der kan dog argumenteres for, at frigivelsen af ballonen mere er i tråd med Media Guiden (2014a). Her beskrives afslutningen på de historiske og kulturelle indslag i åbningsceremonien som et billede på, at Lubov med frigivelsen af ballonen signalerede håb om en lys fremtid for Rusland og den russiske befolkning (s. 45). Idet Lubov gav slip på den røde ballon, gengav hun nærmest det kendte graffitimaleri fra London – Banksy’s *Pigen med Ballonen*, der indeholder ordene ”*There is always hope*”. Set lidt på afstand kan frigivelsen af ballonen måske også ses som den russiske statsmagts geopolitiske ambitioner om igen at udvide Ruslands territoriale område med annekteringen af Krim in mente.

Virksomheden af de bløde værdier i flere af åbningsceremoniens scener, eksemplificeret gennem hovedpersonen Lubov, bliver dog ifølge flere forskere, med Joseph Nye i spidsen, totalt overskygget og ødelagt ved Putins annektering af Krim (Bonde, 2016, s. 20; Müller, 2015, s. 648; Nye, 2014).

KONKLUSION

Den olympiske åbningsceremoni fungerer som en form for kulturpropaganda for værtslandet. I den henseende fulgte den højteknologiske åbningsceremoni i Sotji 2014 en kendt skabelon. Åbningsceremonien gav den russiske statsmagt frie muligheder til at fremvise, både for den russiske befolkning og resten af verden, at Rusland rummer stolte traditioner og store bidrag til verdenssamfundet i en teknologisk magtdemonstration, der skulle indikere landets tilbagevenden som stormagt med Putin som den altoverskyggende leder.

Denne artikel har vist, hvordan den russiske statsmagt benyttede åbningsceremonien til at sende politiske og nationale budskaber, der varierede fra den nationale og internationale TV-version. Dette kom særligt til udtryk i hyldesten af Putin, der blev vist hele 40 gange i den nationale version sammenlignet med kun 16 gange i den internationale version. Ligeledes var der markant forskel på repræsentationen af historiske symboler, nationalflaget og publikum. De store forskelle peger på, at man ønskede at påvirke og styrke den nationale identitet blandt den russiske befolkning i et forestillet fællesskab med en stærk hyldest til den zaristiske og sovjetiske æra, hvor fokus i høj grad var på produktivismen, imens den politiske del af sovjetkommunismen blev nedtonet. I ceremonien kan der også retrospektivt spores en militær ekspansionspolitik portrætteret gennem den historiske skildring af den russiske zar Peter den Store.

Særligt fokus var der også på Ruslands historiske bidrag til verdenssamfundet, hvor Ruslands store historiske, kulturelle og især rumteknologiske bidrag til verdenssamfundet blev fremhævet. Det russiske rumprogram havde en stor rolle med billeder fra rummet, af kosmonauter og rumteknologiske opfindelser gennem hele åbningsceremonien i en tæt relation til elitesporten som Putins nye markører for national stolthed.

Den russiske statsmagt skabte en sammenhængende historie- og erindringsfortælling og det kan konkluderes, at der figurerer en dobbelthed i ceremonien. På den ene side hyldes livet under zar- og sovjettiden med henvisninger til landet som en stor nation og en rig kulturarv. På den anden side opleves der flere truende elementer, hvor en russisk ekspansionspolitik kan ses antydnet i indslaget med Peter den Store.

Det centrale i åbningsceremonien var Ruslands historiske og nuværende storhed, der både spillede på bløde værdier i form af kærlighed, mangfoldighed og åbenhed og samtidig præsenterede sig selv historisk gennem mere hårde værdier med billeder af en stærk militaristisk og geopolitisk stormagt. Nationalt medvirkede dette til at skabe samlingskraft indadtil og konstituerede et forestillet fællesskab med fokus på Rusland som en international stormagt. Med Krim-krisen in mente er det dog i et vestligt perspektiv nok mere den hårde fremtoning, der fremstår tydeligst, og virkningen af de bløde værdier udeblev sandsynligvis efter Putins annektering af Krim.

REFERENCER

Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Rev. ed.). New York: Verso.

Arnold, R., & Foxall, A. (2014). Lord of the (Five) Rings: Issues at the 2014 Sochi Winter Olympic Games. Guest Editors' Introduction. *Problems of Post-Communism*, 61(1), 3–12. <https://doi.org/10.2753/PPC1075-8216610100>

Bonde, H. (2014). Idrætsdiplomati: Putins Olympiske Lege. *IPmonopolet: Tidsskrift for International Politik [Online]*, Vol. 22, 14–17.

Bonde, H. (2016). The tsar or the young girl called love? - Putin's "Somacracy" and his Sports-political Forum in Sochi. *The International Journal of the History of Sport*, (In review).

Bullough, O. (2013). The Russians Are Shrinking! Wall Street Journal. <http://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323628004578458820046994876>
Accessed: 13-12-2016.

Cho, Y. (2009). Unfolding sporting nationalism in South Korean media representations of the 1968, 1984 and 2000 Olympics. *Media, Culture & Society*, 31(3), 347–364.

Cornelissen, S. (2010). The Geopolitics of Global Aspiration: Sport Mega-events and Emerging Powers. *The International Journal of the History of Sport*, 27(16-18), 3008–3025. <http://doi.org/10.1080/09523367.2010.508306>

Dockterman, E. (2014). Russian TV Covers Up Opening Ceremony Ring Malfunction. Time. <http://time.com/6086/russian-tv-olympics-opening-ceremony-fake-video-ring-malfunction/>
Accessed: 13-12-2016.

Domi, T. (2014.). When Should Countries Boycott the Olympics? The New York Times. <http://www.nytimes.com/roomfordebate/2014/02/06/when-should-countries-boycott-the-olympics/send-athletes-to-the-sochi-olympics-but-boycott-the-games>
Accessed: 13-12-2016

Elsborg, S. & Jeppesen, A. J. (2015). *Dreams of Russia*. Specialeafhandling, Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet.

Evans, A. B. (2008). Putin's Legacy and Russia's Identity. *Europe-Asia Studies*, 60(6), 899–912. <https://doi.org/10.1080/09668130802161140>

Feldbæk, O. (1991). *Dansk identitetshistorie, bd. 1, Fædreland og modersmål, 1536-1789*. Kbh.: C. A. Reitzel.

Gorokhov, V. A. (2015). Forward Russia! Sports mega-events as a venue for building national identity. *Nationalities Papers*, 43(2), 267–282. <https://doi.org/10.1080/00905992.2014.998043>

Goscilo, H. (2013). *Putin as Celebrity and Cultural Icon* (Hardback). Routledge.

Hestbech, L. (2016). Rystende omfang af russisk doping. http://www.dif.dk/da/nyt/dif-nyheder/2016/december/20161209_mclaren
Accessed: 13-12-2016.

Hobsbawm, E. (2012a). Introduction: Inventing Traditions. In E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The Invention of Tradition*: (pp. 1–14). Cambridge: Cambridge University Press.

Hobsbawm, E. (2012b). *Nations and nationalism since 1780: programme, myth, reality* (Second edition..).

Hodge, R., & Kress, G. (1988). *Social Semiotics*. Cambridge, UK: Polity.

Jørgensen, K. (1994). *Semiotik, en introduktion* (2. opl.). Cph: Gyldendal.

Kelly, C. (2005). Riding the Magic Carpet: Children and Leader Cult in the Stalin Era. *Slavic & East European Journal*, 49(2), 199–224. <https://doi.org/10.2307/20058260>

Korin, P. (1971). Thoughts on Art. *Socialist Realism in Literature and Art*. Progress Publishers, Moscow, 1971. s. 90-95.

Kuromiya, H. (2007). *The Voices of the Dead: Stalin's Great Terror in the 1930s*. Yale University Press.

Liñán, M. V. (2010). History as a propaganda tool in Putin's Russia. *Communist and Post-Communist Studies*, 43(2), 167–178. <https://doi.org/10.1016/j.post-comstud.2010.03.001>

Loiko, S. L. (2014). Sochi Olympics: American choreographer takes on opening ceremony. *Los Angeles Times*. <http://www.latimes.com/entertainment/arts/culture/la-et-cm-sochi-opening-ceremonies-choreographer-ezralow-20140208-story.html>
Accessed: 13-12-2016.

Media Guide. (2014a). *Sochi 2014 Olympic Opening Ceremony Media Guide*.

Media Guide. (2014b). *Sochi 2014 Olympic Closing Ceremony Media Guide*.

Müller, M. (2015). After Sochi 2014: costs and impacts of Russia's Olympic Games. *Eurasian Geography and Economics*, 55(6), 628–655. <https://doi.org/10.1080/15387216.2015.1040432>

Nye, J. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109. <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>

Nye, J. S. (2014). Putin's Rules of Attraction. <http://www.project-syndicate.org/commentary/putin-soft-power-declining-by-joseph-s-nye-2014-12>
Accessed: 13-12-2016.

Olesen, A. Z. (2010). *Kina, sport og politik*. Specialeafhandling, Institut for Idræt, Københavns Universitet.

Poniewozik, J. (2014). Russian Through History: The Sochi Olympics Opening Ceremonies. Time. <http://time.com/6025/russian-through-history-the-sochi-olympics-opening-ceremonies/>
Accessed: 13-12-2016

Putin, V. (2005). Annual Address to the Federal Assembly of the Russian Federation. <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/22931>
Accessed: 13-12-2016.

Reiche, D. (2014). Investing in sporting success as a domestic and foreign policy tool: the case of Qatar. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/19406940.2014.966135>

Smith-Spark, L., & Robertson, N. (2014). Putin says gays “can feel safe” at Sochi Winter Olympics - CNN.com. <http://www.cnn.com/2014/01/17/world/europe/russia-putin-sochi/index.html>
Accessed: 13-12-2016.

Taylor, A. (2014). Sochi 2014: The Opening Ceremony. <http://www.theatlantic.com/in-focus/2014/2/sochi-2014-the-opening-ceremony/100676/>
Accessed: 13-12-2016.

Tsygankov, A. P. (2013). *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*. Rowman & Littlefield Publishers.

Wharton, C. (2005). The Hammer and Sickle: The Role of Symbolism and Rituals in the Russian Revolution. Westminster Home. <https://www.westminstercollege.edu/myriad/?parent=2514&detail=4475&content=4797>
Accessed: 13-12-2016.